

**Leerkrachten bewegingsonderwijs in
het primair onderwijs**

De inzet en kwaliteit van vakleerkrachten en
groepsleerkrachten voor bewegingsonderwijs
- secundaire analyse -

Jorien Slot-Heijs

Jo Lucassen

Leerkrachten bewegingsonderwijs in het primair onderwijs

De inzet en kwaliteit van vakleerkrachten en groepsleerkrachten voor bewegingsonderwijs – secundaire analyse -

In opdracht van de Koninklijke Vereniging voor Lichamelijke Opvoeding

Jorien Slot-Heijs
Jo Lucassen

Mulier Instituut

sportonderzoek voor beleid en samenleving

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht

Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht

T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl

E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	7
2.	De inzet van vakleerkrachten en groepsleerkrachten voor bewegingsonderwijs	9
2.1	Wie verzorgt het bewegingsonderwijs?	9
2.2	Spreiding van de inzet van vakleerkrachten	10
2.3	Toekomstverwachtingen	11
3.	Kwaliteit vak- en groepsleerkrachten op basisscholen wat betreft bewegingsonderwijs	13
3.1	Resultaten onderzoek basisscholen 2012, 2013 en 2017	13
3.2	Nadere analyse kwaliteitsoordelen schoolleiders naar inzet leerkrachten met verschillende bevoegdheid	16
3.3	Conclusie	21

1. Inleiding

Aanleiding voor deze analyse

De Socialistische Partij (SP) heeft voorjaar 2018 opnieuw haar initiatiefwetsvoorstel¹ ingediend gericht op het verbeteren van het bewegingsonderwijs in het primair onderwijs (PO). De Tweede Kamer heeft hierover in juli 2018 gesproken en daarover vragen gesteld (verslag TK 34 420). Daarnaast heeft zij het initiatief genomen voor een rondetafelgesprek over bewegingsonderwijs in september 2018 'om meer inzicht te krijgen in de meerwaarde van vakleerkrachten voor kwalitatief hoogwaardig bewegingsonderwijs, en in de effecten van het dalende niveau van bewegingsonderwijs'.

De Koninklijke Vereniging voor Lichamelijke Opvoeding (KVLO) zal deelnemen aan het rondetafelgesprek en heeft ter voorbereiding daarop aan het Mulier Instituut gevraagd om met name m.b.t. de meerwaarde van de vakleerkracht een secundaire analyse uit te voeren op beschikbare data van eerdere onderzoeken naar het bewegingsonderwijs.

Thema's en werkwijze

In deze nadere analyse van onderzoeksdata van het Mulier Instituut gaan we op verzoek van de KVLO in op:

- de inzet van vakleerkrachten en groepsleerkrachten bij bewegingsonderwijs op scholen voor primair onderwijs
- de kwaliteit van het gerealiseerde bewegingsonderwijs volgens de scholen wanneer hierbij leerkrachten met een verschillende bevoegdheid worden ingezet. We maken daarbij onderscheid tussen de inzet van vakleerkrachten, groepsleerkrachten met een oude brede bevoegdheid (pabo afgestudeerden voor 2005) en groepsleerkrachten die een nieuwe brede bevoegdheid hebben na het volgen van de Leergang vakbekwaamheid bewegingsonderwijs na de pabo (leergang VBO, ook wel vakspecialist genoemd).

Veel van de hier weergegeven data zijn rechtstreeks ontleend aan eerdere rapporten van het Mulier Instituut. Op onderdelen zijn deze aangevuld met nieuwe analyses op basis van al beschikbare databestanden.

¹ Voorstel van wet van het lid Van Nispen tot wijziging van de Wet op het primair onderwijs en de Wet op de expertisecentra ter invoering van regels over de kwalificatie van docenten en het vaststellen van een minimum aantal uren voor wat betreft het bewegingsonderwijs

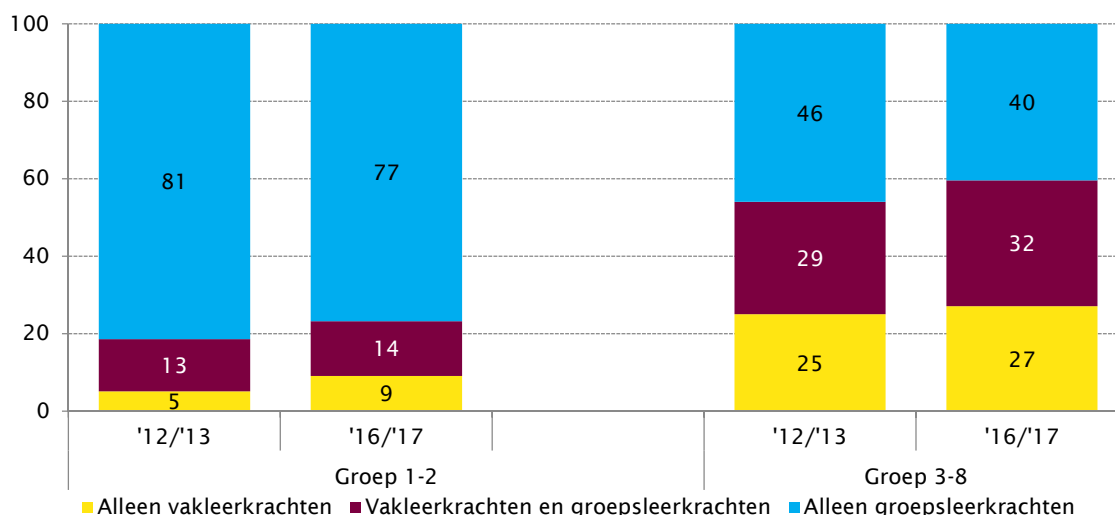
2. De inzet van vakleerkrachten en groepsleerkrachten voor bewegingsonderwijs

2.1 Wie verzorgt het bewegingsonderwijs?

In groep 1-2 wordt bewegingsonderwijs grotendeels alleen door groepsleerkrachten verzorgd (77%, figuur 2.1). In de groepen 3 t/m 8 zet 40 procent van de basisscholen alleen groepsleerkrachten in. In vergelijking met groep 1-2 (9%) wordt drie keer zo vaak alleen een vakleerkracht ingezet in de groepen 3 t/m 8 (27%).

In vergelijking met het schooljaar 2012/2013 zijn nauwelijks verschillen gevonden in de inzet van leerkrachten voor bewegingsonderwijs, behalve dat in de groepen 3 t/m 8 minder vaak alleen een groepsleerkracht wordt ingezet (40%) dan in het schooljaar 2012/2013 (46%). In de groepen 3 t/m 8 wordt dus iets vaker een vakleerkracht ingezet voor bewegingsonderwijs dan in het schooljaar 2012/2013, het zij alleen (27%) of in combinatie met een groepsleerkracht (32%).

Figuur 2.1 Overzicht inzet groepsleerkrachten en vakleerkrachten voor bewegingsonderwijs op groepsniveau (in procenten, n=788)

Een ruime meerderheid van de basisscholen die groepsleerkrachten inzetten voor bewegingsonderwijs, beschikken over leerkrachten met een oude brede bevoegdheid (figuur 3.3). In groep 1-2 heeft 85 procent van de groepsleerkrachten die bewegingsonderwijs verzorgt een oude brede bevoegdheid, in de groepen 3 t/m 8 is dit 72 procent. Op één van de vijf scholen wordt een onbevoegde groepsleerkracht ingezet in groep 1-2 (18%) en op één van de tien basisscholen in de groepen 3 t/m 8 (11%).

De meerderheid van de groepsleerkrachten met oude of nieuwe brede bevoegdheid geven alleen aan hun eigen groep/klas bewegingsonderwijs (tabel 2.1). Een kwart van de groepsleerkrachten met een nieuwe brede bevoegdheid geeft aan meerdere groepen bewegingsonderwijs (25%), van de groepsleerkrachten met een oude brede bevoegdheid geeft 17 procent aan meerdere groepen bewegingsonderwijs.

Tabel 2.1 Wijze waarop groepsleerkrachten met oude brede bevoegdheid (n=671) en nieuwe brede bevoegdheid (n=399) voor bewegingsonderwijs worden ingezet (in procenten)

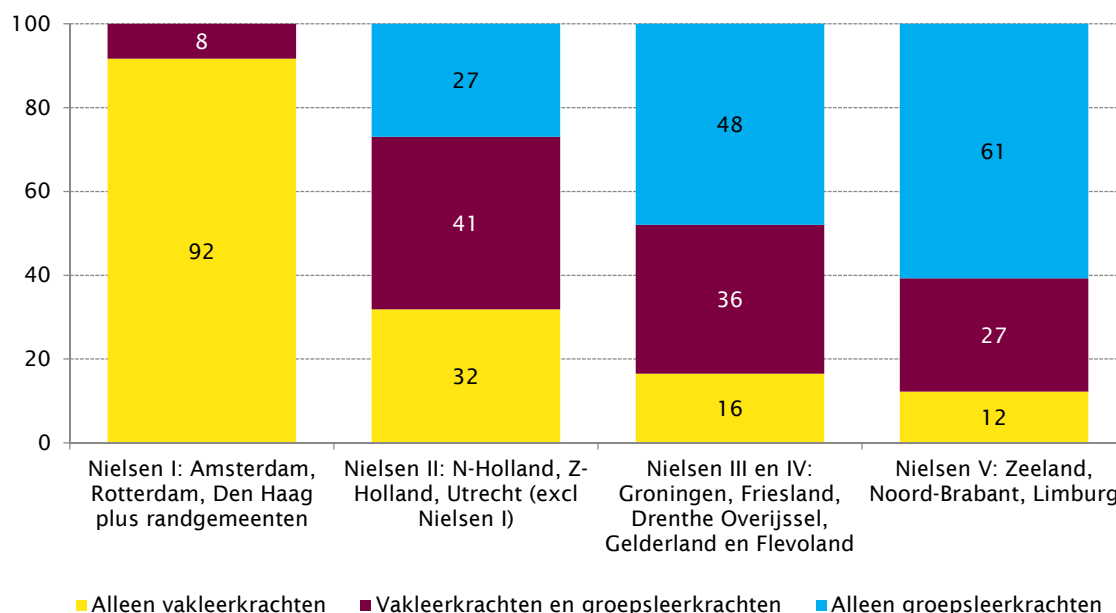
	Groepsleerkrachten met een oude brede bevoegdheid	Groepsleerkrachten met een nieuwe brede bevoegdheid
Geven alleen aan hun eigen groep/klas bewegingsonderwijs	83	75
Geven aan meerdere groepen/klassen bewegingsonderwijs	17	25

2.2 Spreiding van de inzet van vakleerkrachten

Regionale spreiding

In de 0-meting in 2013 (Reijgersberg, Werff, & Lucassen, 2013) is geconstateerd dat er aanzienlijke regionale verschillen in de inzet van vakleerkrachten en groepsleerkrachten voor bewegingsonderwijs in het primair onderwijs. De verschillen in inzet blijken in 2017 (Slot-Heijs, Lucassen, & Reijgersberg, 2017) nagenoeg onveranderd aanwezig (zie figuur 2.2).

Figuur 2.2 Overzicht inzet leraren voor bewegingsonderwijs in de groepen 3 t/m 8 naar regio (in procenten, n=788)

Verband met demografische ontwikkeling.

Er is geen nadere analyse beschikbaar naar verschillen in de mate van inzet van vakleerkrachten danwel groepsleerkrachten naar demografische ontwikkeling (krimp-/anticiper- versus niet-krimpgebieden).

Verschillen naar denominatie

Zowel in de 0-meting 2013 als in de 1-meting 2017 worden verschillen gesignaleerd in de invulling van bewegingsonderwijs naar denominatie van de school. Protestants-christelijke scholen geven minder lesuren, gemiddeld minder minuten per week en werken minder met vakleerkrachten.

Rapportage 0-meting 2013

Pag 12

- Naar denominatie zijn er verschillen in de inzet van leraren voor bewegingsonderwijs, met name in de groepen 3 t/m 8. 34% van de openbare basisscholen zet alleen een vakleerkracht in voor bewegingsonderwijs, tegen 18% van de rooms-katholieke en 16% van de protestants-christelijke basisscholen (niet in tabel).
- Meer dan de helft van de basisscholen met een rooms-katholieke (53%) of protestants-christelijke (58%) achtergrond zet alleen groepsleerkrachten voor bewegingsonderwijs in, tegenover 33% van de openbare basisscholen.

Pag 21

- Verder blijkt dat op openbare (3,4 lessen per week) en op katholieke scholen (3,3) er gemiddeld meer lessen bewegingsonderwijs aan de groepen 1 en 2 worden gegeven dan bij protestantse scholen (2,9).

Pag 24

- Op protestants-christelijke scholen (ca. 83 minuten) worden er aan de groepen 3 t/m 8 per week minder uren bewegingsonderwijs gegeven dan op katholieke en openbare scholen (beide ca. 90 minuten). Dat verschil is er ook bij de groepen 1 en 2 (134 minuten tegenover 149 minuten).

Pag 30

- Openbare basisscholen (44%) volgen de vorderingen van de leerlingen vaker met een leerlingvolgsysteem dan rooms-katholieke (34%) en protestants-christelijke (22%) basisscholen.

Rapportage 1-meting 2017

Pag 16

- Op openbare scholen (3,0 lessen per week) en rooms-katholieke scholen (2,9) worden gemiddeld meer lessen bewegingsonderwijs aan groep 1-2 gegeven dan op protestants-christelijke scholen (2,5).

Pag 18

- De gemiddelde lestijd per week ligt hoger in groep 1-2 van openbare (117 min/week) en rooms-katholieke scholen (118 min/week) dan van protestants-christelijke scholen (104 min/week).

Pag 22

- Op openbare scholen worden vaker alleen vakleerkrachten ingezet in groep 1-2 (11%) en groepen 3 t/m 8 (36%) dan op protestants-christelijke scholen in groep 1-2 (6%) en groepen 3 t/m 8 (19%).
- Op protestants-christelijke scholen (86%) worden vaker alleen groepsleerkrachten ingezet in groep 1-2 dan in de openbare (72%), rooms-katholieke (77%) of andere (72%) scholen.

2.3 Toekomstverwachtingen

Beschikbaarheid van vakleerkrachten in de nabije toekomst

Regioplan en Mulier maken in het rapport Bewegingsonderwijs en vakleerkrachten (Bergen, Straatmeijer, Breedveld, & Lammertink, 2017) o.b.v. trendgegevens de inschatting dat de vraag naar vakleerkrachten in het vo de komende jaren nauwelijks zal afnemen en de instroom van net

afgestudeerde ALO-ers naar het po ongeveer gelijk zal blijven (18%; bijlage 1). Tegelijkertijd wordt door uitstroom van oudere groepsleerkrachten een tekort aan groepsleerkrachten verwacht.

Toekomst wensen en uitbreiding lestijd

Indien de scholen zouden overgaan tot het aanbieden van een extra les bewegingsonderwijs, verwachten ze tegen verschillende belemmeringen aan te lopen. Vier belemmeringen vallen daarbij op (Slot-Heijs et al. 2017, p. 19/20). Meer dan drie kwart van de scholen (78%) geeft aan een te vol lesrooster te krijgen wanneer een extra les bewegingsonderwijs wordt aangeboden. De helft van de scholen (52%) beschikt over onvoldoende financiële middelen om een extra les bewegingsonderwijs aan te kunnen bieden, 45 procent over onvoldoende accommodatie en een derde van de scholen heeft daarvoor te weinig bevoegd personeel (32%). 3 procent van de scholen geeft aan dat zij geen problemen verwacht bij de invoering van een extra les bewegingsonderwijs per week.

Een te vol lesrooster geldt vaker als belemmering voor scholen waar alleen groepsleerkrachten bewegingsonderwijs verzorgen (86%) dan scholen waar alleen vakleerkrachten bewegingsonderwijs geven (66%). Onvoldoende financiële middelen wordt juist vaker als belemmering genoemd door scholen waar alleen vakleerkrachten bewegingsonderwijs geven (63%) dan scholen waar alleen groepsleerkrachten bewegingsonderwijs verzorgen (40%).

Scholen met alleen vakleerkrachten wensen vaker meer lestijd per les (35%) en meer lessen per week (56%) dan scholen met alleen groepsleerkrachten (resp. 28% en 42%).

3. Kwaliteit vak- en groepsleerkrachten op basisscholen wat betreft bewegingsonderwijs

In dit hoofdstuk presenteren we eerst het relevante materiaal over de verschillen in gerealiseerde onderwijskwaliteit bij de inzet van leerkrachten met uiteenlopende bevoegdheid van representatief onderzoek onder schoolleiders van basisscholen dat al eerder is gerapporteerd in 2012, 2013 en 2017.

Het tweede deel van het hoofdstuk geeft resultaten van een nieuwe aanvullende analyse weer op basis van de in 2017 verkregen gegevens bij de 1-meting Bewegingsonderwijs.

3.1 Resultaten onderzoek basisscholen 2012, 2013 en 2017

Evaluatie van Leergang Vakbekwaamheid Bewegingsonderwijs via Pabo

Bijlage 2 van dit rapport in 2012 (Lucassen, Reijgersberg, & Werff, 2012) geeft resultaten weer van een systematische analyse van de verschillen in beoordeling door schoolleiders op aspecten van de gerealiseerde onderwijskwaliteit van het bewegingsonderwijs (zie tabel 3.1)

De analyse in deze bijlage maakt het volgende duidelijk:

- vakspecialisten (met nieuwe brede bevoegdheid) scoren op enkele aspecten van onderwijskwaliteit (onderstreept) significant beter dan groepsleerkrachten met oude brede bevoegdheid;
- op al deze punten scoren vakleerkrachten eveneens significant hoger dan groepsleerkrachten met oude brede bevoegdheid;
- bovendien scoren vakleerkrachten op meerdere punten (vet gedrukt) beter dan vakspecialisten.

Tabel 3.1 Gerealiseerde kwaliteit bewegingsonderwijs volgens schoolleiders van scholen naar inzet van verschillende typen bevoegde leerkrachten in 2012 (n=660-680)²

	Met vakleerkrachten n=271-280	Geen vakleerkrachten, wel met nieuwe brede bevoegdheid n=229-237	Alleen met oude brede bevoegdheid n=153-158
• Onze school biedt een veilige sport- en beweegomgeving	4,2	4,1	4,1
• Het onderwijsaanbod voor Lichamelijke Opvoeding op onze school sluit goed aan bij de interesses van de leerlingen	4,2* ^o	4,0 ^o	3,9*

² Mate waarin verschillende categorieën basisscholen instemmen met stellingen over de op hun school gerealiseerde kwaliteit van het bewegingsonderwijs in 2012 (vijfpuntsschaal 0=zeer oneens; 5=zeer eens)

• Het onderwijsaanbod voor Lichamelijke Opvoeding op onze school sluit volledig aan bij de kerndoelen en eindtermen voor het vak	4,2*	4,0"	<u>3,8*</u> "
• Wij zijn op onze school goed in staat de kerndoelen en eindtermen voor het vak Lichamelijke Opvoeding te realiseren	4,0*	3,8"	<u>3,6*</u> "
• De bekwaamheden van de leerkrachten die het bewegingsonderwijs op onze school geven, sluiten goed aan bij de te realiseren kerndoelen	3,9*	3,7"	<u>3,3*</u> "
• Wij hebben voor het realiseren van de kerndoelen van bewegingsonderwijs op onze school voldoende geschikte accommodatie	3,9* ^o	3,6 ^o	3,5*
• De leerkrachten die het bewegingsonderwijs op onze school geven, hebben een duidelijke gedeelde visie op het vak	3,8* ^o	3,6 ^o	3,4*
• Het lukt op onze school goed alle leerlingen via het bewegingsonderwijs te stimuleren om aan sport en bewegen buiten de school deel te nemen	3,7* ^o	3,6 ^o	3,5*
• Op onze school worden bewegingsactiviteiten aangepast aan het niveau van de kinderen	4,2* ^o	4,1 ^o	4,0*
• Onze school hanteert doorgaande leerlijnen voor het bewegingsonderwijs	4,1*	4,1	3,9*
• Degene die het bewegingsonderwijs verzorgt / verzorgen, kan / kunnen goed omgaan met gedragsproblemen in bewegingssituaties	4,1	4,1	4,0
• Er is een goede samenwerking met externe instanties (buitenschoolse opvang, sportverenigingen, gemeente, e.d.) op het gebied van sport en bewegen	3,8	3,7	3,6

* Significant verschil vakleerkrachten – groepsleerkracht oude brede bevoegdheid

^o Significant verschil vakleerkrachten – groepsleerkracht met leergang bo

" Significant verschil groepsleerkracht met leergang – groepsleerkracht oude brede bevoegdheid

0-meting Bewegingsonderwijs 2013 en 1-meting Bewegingsonderwijs 2017

Hoofdstuk 4 van het rapport van de 0-meting (Reijgersberg et al., 2013) gaat in op de gerealiseerde kwaliteit van bewegingsonderwijs volgens schoolleiders in 2013 (n=1083).

Scholen waar geen vakleerkracht actief is en die alleen met groepsleerkrachten werken (hetzij op basis van een oude brede bevoegdheid of na de leergang VBO) hebben volgens respondenten minder vaak

- een jaarplan,
- gebruik van een methode,
- een leerlingvolgsysteem,
- structureel aanbod van MRT.

Ook scoren zij significant lager op andere kwaliteitsaspecten (tabel 3.2):

De genoemde verschillen worden opnieuw geconstateerd in rapportage van de 1-meting po 2017 (Slot-Heijs et al., 2017), hoofdstuk 5 (zie tabel 3.2).

Scholen waar geen vakleerkracht actief is en alleen met groepsleerkrachten werken hebben minder vaak

- een structureel aanbod MRT
- voldoende kennis/ervaring om leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte te ondersteunen

Tabel 3.2 Beoordeling proces kwaliteit van het bewegingsonderwijs naar bevoegdheid van de leraar voor bewegingsonderwijs in schooljaar 2012/2013 (n=1.083) en 2016/2017 (n=788, percentage (helemaal) eens)

	School- jaar	Alleen vakleerkracht	Combinatie groeps- en vakleerkracht	Alleen groeps- leerkracht	Totaal
Op onze school worden bewegingsactiviteiten aangepast aan het niveau van de kinderen	'12/'13	93	85	82	86
	'16/'17	93	88	79	86
Onze school biedt een veilige sport- en beweegomgeving tijdens het bewegingsonderwijs	'12/'13	94	93	86	90
	'16/'17	97	96	91	94
Onze school hanteert doorgaande leerlijnen voor bewegingsonderwijs	'12/'13	91	81	75	80
	'16/'17	95	79	75	82
Degene die het bewegingsonderwijs verzorgt, kan goed omgaan met gedragsproblemen in bewegingssituaties	'12/'13	87	81	84	84
	'16/'17	85	84	77	81
Er zijn afspraken en regels met betrekking tot de veiligheid tijdens de lessen bewegingsonderwijs	'12/'13	93	85	76	83
	'16/'17	96	87	83	87

3.2 Nadere analyse kwaliteitsoordelen schoolleiders naar inzet leerkrachten met verschillende bevoegdheid

Werkwijze analyse

In de praktijk worden bij het geven van bewegingsonderwijs door basisscholen zeer veel varianten aangetroffen van de inzet van leerkrachten met verschillende bevoegdheden. Behalve scholen die alleen vakleerkrachten inzetten of scholen die alleen groepsleerkrachten met een oude of nieuwe bevoegdheid inzetten komen allerlei combinaties voor.

Om zo duidelijk mogelijk zicht te krijgen op de verschillen in gerealiseerde kwaliteit naar type betrokken leerkracht zijn binnen de responderende scholen drie contrastgroepen geconstrueerd.

In de analyse worden de volgende drie groepen scholen met elkaar vergeleken:

- Scholen die in groep 3 tot en met 8 **alleen** vakleerkrachten voor bewegingsonderwijs inzetten, en daarnaast geen groepsleerkrachten voor bewegingsonderwijs inzetten (in rapport aangeduid met: vakleerkracht), n=206.
- Scholen die in groep 3 tot en met 8 **alleen** groepsleerkrachten met een **oude** brede bevoegdheid voor bewegingsonderwijs inzetten. Deze groepsleerkrachten hebben dus vóór 2005 hun bevoegdheid voor het geven van bewegingsonderwijs behaald (in rapport aangeduid met: groepsleerkracht oud), n=72.
- Scholen die in groep 3 tot en met 8 **alleen** groepsleerkrachten inzetten (dus geen enkele vakleerkracht), waarvan in **minimaal vier groepen** een leerkracht met een **nieuwe** brede bevoegdheid (via de leergang vakbekwaamheid BO na pabo). Hiernaast geven ook groepsleerkrachten met een oude brede bevoegdheid, een tijdelijke bevoegdheid en/of geen bevoegdheid bewegingsonderwijs (in rapport aangeduid met: groepsleerkracht nieuw), n=61.

Significante verschillen ($p=0.05$) tussen de groepen zijn in de tekst beschreven.

Algemene beoordeling

Schoolleiders beoordelen de kwaliteit van het bewegingsonderwijs op hun schoollocatie gemiddeld met ruime voldoende, ongeacht de bevoegdheid van de leerkracht. Op scholen waar alleen vakleerkrachten het bewegingsonderwijs in groep 3 tot en met 8 verzorgen wordt de kwaliteit van het bewegingsonderwijs hoger beoordeeld dan op scholen waar alleen groepsleerkrachten het bewegingsonderwijs verzorgen (tabel 3.3). Op scholen met groepsleerkrachten met nieuwe bevoegdheid wordt de kwaliteit van bewegingsonderwijs als hoger beoordeeld dan scholen waar alleen groepsleerkrachten met oude bevoegdheid lesgeven, maar dit is geen significant verschil.

Tabel 3.3 Rapportcijfer kwaliteit bewegingsonderwijs

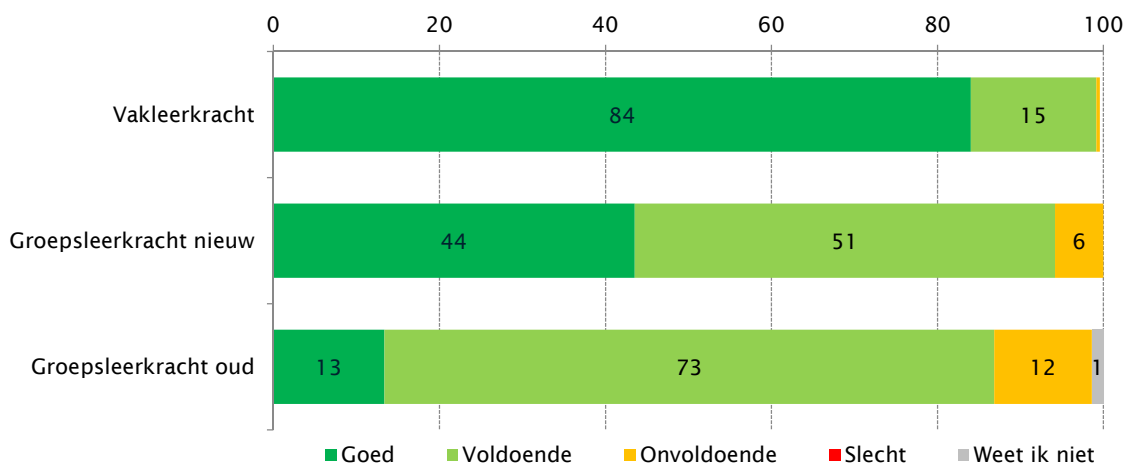
	Vakleerkracht	Groepsleerkracht nieuw	Groepsleerkracht oud
Rapportcijfer kwaliteit bewegingsonderwijs (1-10)	8,2	7,3	6,9

Schoolleiders beoordelen de bekwaamheid van een vakleerkracht significant vaker met een 'goed' (84%) dan scholen met groepsleerkrachten met nieuwe (44%) en/of oude bevoegdheid (13%) (figuur 3.1). Op scholen waar alleen groepsleerkrachten bewegingsonderwijs geven, wordt de bekwaamheid van scholen

waar in minimaal 4 klassen een leerkracht met nieuwe bevoegdheid voor de klas staat vaker met een 'goed' beoordeeld (44%) dan scholen waar alleen groepsleerkrachten met een oude bevoegdheid het bewegingsonderwijs verzorgen (13%).

Aan de andere kant worden vakleerkrachten bijna nooit met een onvoldoende beoordeeld (1%). Beide groepen scholen met groepsleerkrachten geven vaker een oordeel 'onvoldoende' beoordeeld (6% en 12%) dan scholen met alleen vakleerkrachten (1%), maar tussen scholen met groepsleerkrachten is het verschil niet significant.

Figuur 3.1 Beoordeling bekwaamheid leerkracht bewegingsonderwijs

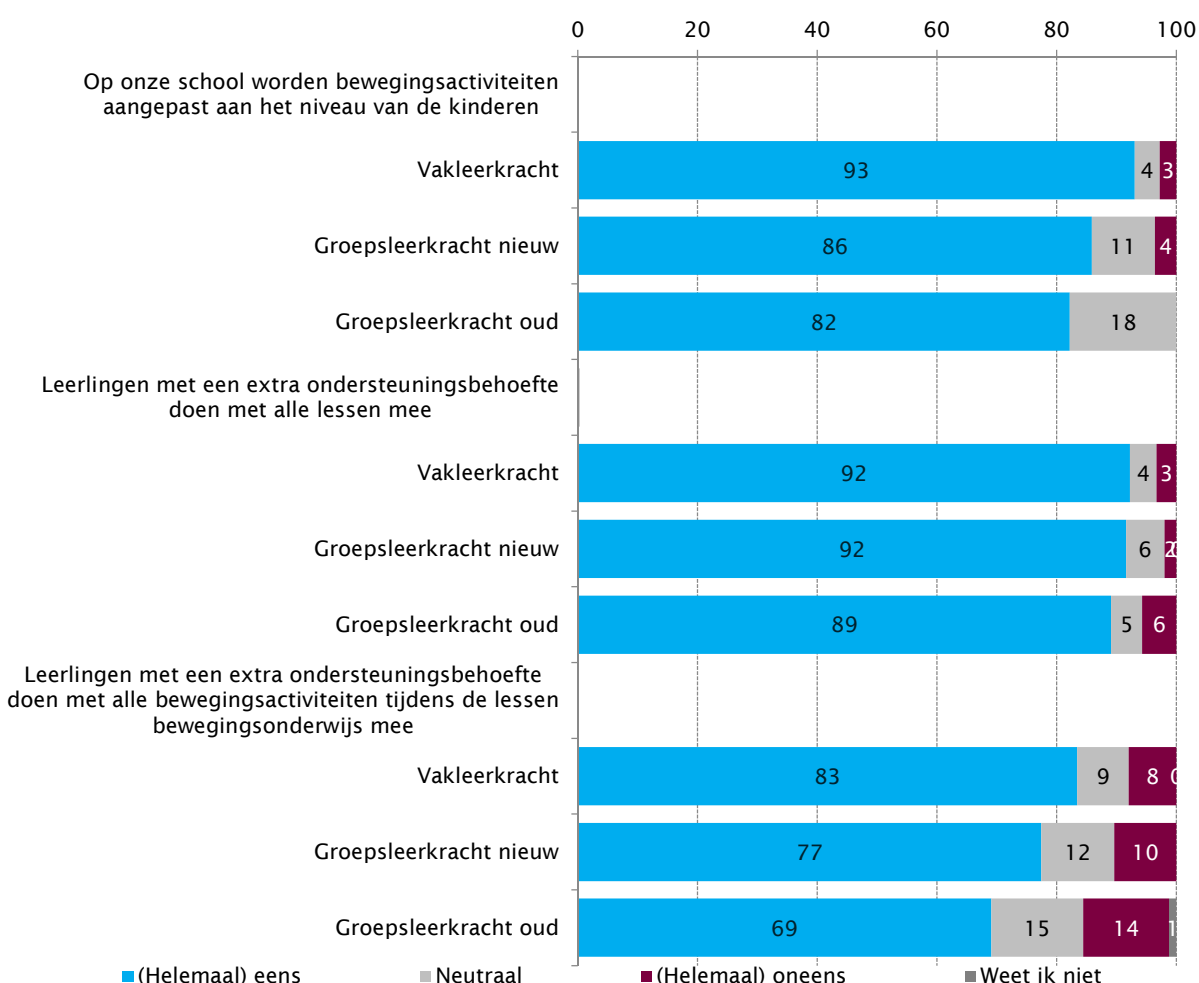

Volgens schoolleiders kunnen vakleerkrachten beter omgaan met gedragsproblemen in bewegingssituaties dan groepsleerkrachten met oude brede bevoegdheid (niet in figuur). De beoordeling van schoolleiders op scholen waar deels groepsleerkrachten met een nieuwe bevoegdheid lesgeven is daar tussen in, maar niet significant verschillend van de andere groepen.

Extra ondersteuning aan leerlingen

Op bijna alle scholen worden de bewegingsactiviteiten aan het niveau van de kinderen aangepast (figuur 3.2). Scholen waar alleen vakleerkrachten lesgeven zijn het hiermee significant vaker (helemaal) eens (93%) dan scholen waar alleen groepsleerkrachten met een oude brede bevoegdheid lesgeven (82%). Bij alle groepen leerkrachten doen bijna leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte met alle lessen bewegingsonderwijs mee (89%-92%), hierin zijn geen significante verschillen zichtbaar. Indien gevraagd wordt naar het meedoen bij alle activiteiten tijdens de lessen bewegingsonderwijs, geven scholen met alleen vakleerkrachten significant vaker (helemaal) eens aan (83%) dan scholen met groepsleerkrachten met oude brede bevoegdheid (69%). Scholen met groepsleerkrachten waarvan de helft nieuw bevoegd zit hier tussenin (77%), maar is niet significant verschillend van de andere groepen.

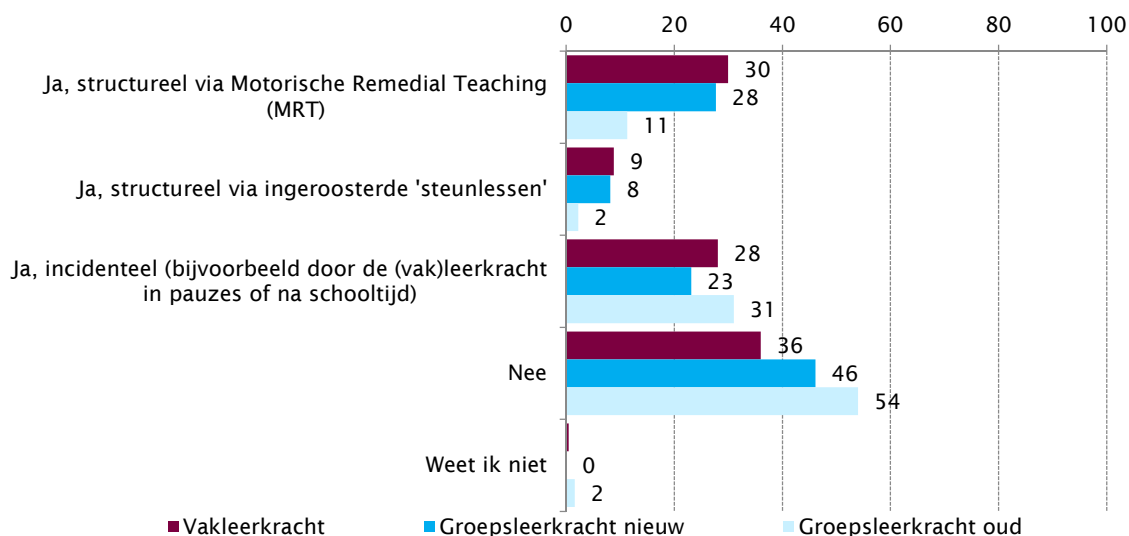
Figuur 3.2 Bewegingsonderwijs en deelname leerlingen met ondersteuningsbehoefte (%)

Scholen waar alleen groepsleerkrachten met een oude brede bevoegdheid bewegingsonderwijs verzorgen, geven significant minder vaak aan extra ondersteuning te bieden voor de motorische ontwikkeling van leerlingen (46% ja) dan scholen met vakleerkrachten (64%) en scholen met overwegend groepsleerkrachten met een nieuwe brede bevoegdheid (54%) (figuur 3.3). Tussen scholen met alleen vakleerkrachten en scholen met leerkrachten met nieuwe bevoegdheid zijn geen significante verschillen zichtbaar in het aanbieden van ondersteuning en verschillende vormen van ondersteuning.

Indien schoolleiders gevraagd wordt in hoeverre de leerkracht over voldoende kennis/ervaring beschikt om de leerlingen tijdens bewegingsonderwijs extra ondersteuning te bieden, beoordelen schoolleiders waar vakleerkrachten bewegingsonderwijs verzorgen significant hoger (5,9) dan scholen waar groepsleerkrachten het bewegingsonderwijs verzorgen (4,7 op een schaal van 1 (onvoldoende) tot 7 (goed), niet in figuur). Tussen scholen met groepsleerkrachten met verschillende bevoegdheden is geen verschil.

Figuur 3.3 Extra ondersteuning voor motorische ontwikkeling van leerlingen (% , meer antwoorden mogelijk indien ja)

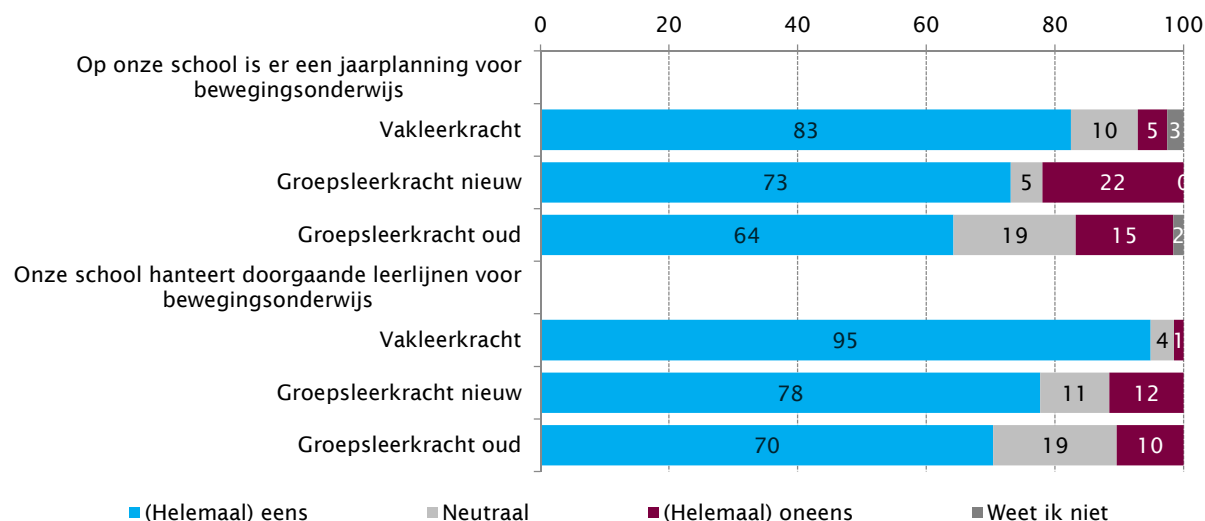
Scholen met alleen vakleerkrachten bieden significant vaker schoolzwemmen aan (49%) aan dan scholen met groepsleerkrachten (23%) (niet in figuur). Tussen scholen met groepsleerkrachten met verschillende bevoegdheden is hierin geen verschil zichtbaar. Ook wat betreft beleid voor gezondheidsbevordering van leerlingen is dit significant vaker aanwezig op scholen met alleen vakleerkrachten (59%) dan scholen met alleen groepsleerkrachten (44%). Ook hierin is geen verschil tussen scholen naar groepsleerkrachten met verschillende bevoegdheden.

Proceskwaliteit

Op scholen waar alleen vakleerkrachten het bewegingsonderwijs verzorgen wordt significant vaker met een methode en/of leerlingvolgsysteem gewerkt (88%) dan op scholen waar groepsleerkrachten bewegingsonderwijs verzorgen (80%, niet in figuur). Tussen de inzet van verschillende typen groepsleerkrachten (oud bevoegd en nieuw bevoegd) is geen verschil zichtbaar.

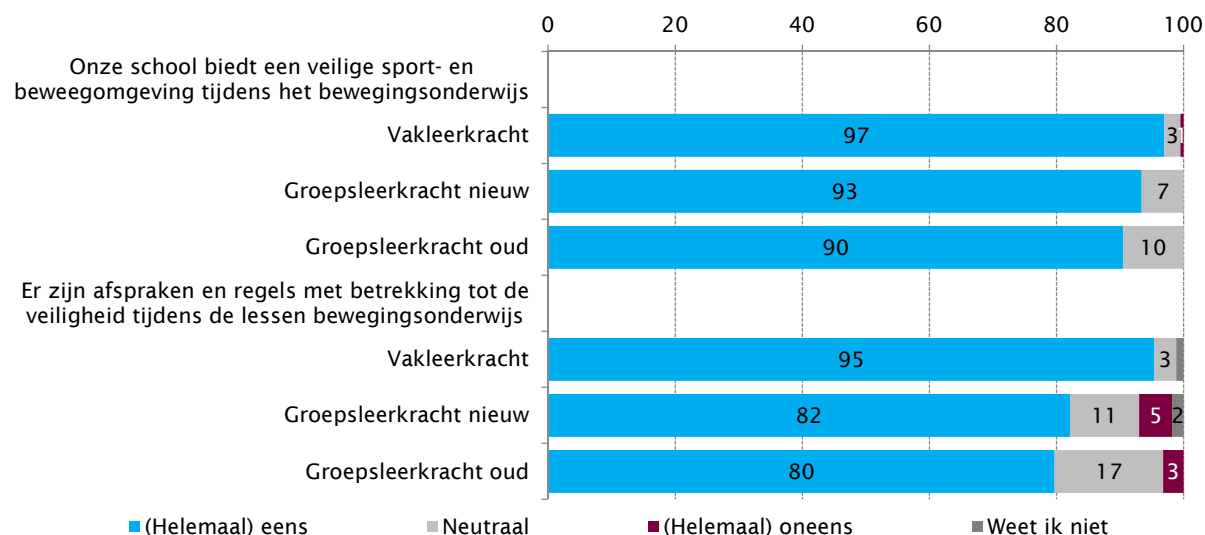
Op scholen met alleen vakleerkrachten voor bewegingsonderwijs is significant vaker een jaarplanning voor bewegingsonderwijs (83%) dan op scholen met alleen groepsleerkrachten, zowel met nieuwe (73%) als oude bevoegdheid (64%) (figuur 3.4). Ditzelfde geldt voor het hanteren van doorgaande leerlingen voor bewegingsonderwijs. Tussen scholen waar alleen groepsleerkrachten met een oude brede bevoegdheid bewegingsonderwijs verzorgen en scholen waar overwegend groepsleerkrachten met nieuwe brede bevoegdheid lesgeven zijn geen significante verschillen zichtbaar.

Figuur 3.4 Jaarplanning en leerlijnen bewegingsonderwijs (%)

Scholen met alleen vakleerkrachten bieden significant vaker een veilige sport- en beweegomgeving tijdens het bewegingsonderwijs (97%) dan scholen waar alleen oud bevoegde leerkrachten lesgeven (90%) (figuur 3.5). Wat betreft het hebben van afspraken en regels met betrekking tot veiligheid tijdens de lessen is dit significant vaker het geval bij scholen met alleen vakleerkrachten (95%) ten opzichte van alleen groepsleerkrachten met oude brede bevoegdheid (80%) en scholen met (deels) nieuw bevoegde leerkrachten (82%). Onderling verschillen de groepen groepsleerkrachten niet.

Figuur 3.5 Veiligheid bewegingsonderwijs (%)

3.3 Conclusie

- Wat de inzet van leerkrachten met verschillende bevoegdheid voor bewegingsonderwijs in het primair onderwijs betreft, laten peilingen in 2013 en 2017 zien dat bij bijna drie kwart van de basisscholen voor dit vak (deels) groepsleerkrachten worden ingezet. Het betreft overwegend groepsleerkrachten die niet hebben deelgenomen aan de Leergang vakbekwaamheid bewegingsonderwijs na de pabo die in 2001 is gestart. In groep 1-2 heeft 85 procent van de groepsleerkrachten die bewegingsonderwijs verzorgt een oude brede bevoegdheid, in de groepen 3 t/m 8 is dit 72 procent. Slechts bij iets meer dan een kwart van de scholen worden alle lessen gegeven door vakleerkrachten lichamelijke opvoeding.
- Herhaaldelijk wordt bij peilingen onder scholen voor primair onderwijs in 2012, 2013 en 2017 vastgesteld dat de ondervraagde schoolleiders de gerealiseerde kwaliteit van het bewegingsonderwijs verschillend beoordelen naar gelang de bevoegdheid van de betrokken leerkrachten: wanneer alleen vakleerkrachten LO de lessen verzorgen beoordeelt men de kwaliteit op een aantal punten als significant beter dan wanneer de lessen door groepsleerkrachten worden gegeven of deze nu beschikken over een oude brede bevoegdheid of een (nieuwe) bevoegdheid na afronding van de Leergang vakbekwaamheid bewegingsonderwijs na de pabo.
- Ook een nadere vergelijkende analyse van groepen scholen die werken met vakleerkrachten, overwegend werken met groepsleerkrachten met een nieuwe bevoegdheid of alleen met groepsleerkrachten met een oude bevoegdheid brengt dezelfde verschillen aan het licht. De schoolleiders van scholen die alleen werken met vakleerkrachten scoren de gerealiseerde kwaliteit op veel punten significant hoger. Scholen die overwegend met groepsleerkrachten met een nieuwe bevoegdheid werken doen het op enkele punten duidelijk beter dan scholen die alleen werken met leerkrachten met een oude bevoegdheid, maar deze verschillen zijn niet altijd significant.
- Al met al kan worden geconcludeerd, dat -ten opzichte van de huidige situatie- een belangrijke kwaliteitsimpuls kan worden gegeven aan het goed leren bewegen op en rondom de basisschool wanneer vakleerkrachten het bewegingsonderwijs in het primair onderwijs verzorgen.

Referenties

- Bergen, K. v., Straatmeijer, J., Breedveld, K., & Lammertink, N. (2017). *Bewegingsonderwijs en vakleerkrachten: eindrapport*. Amsterdam: Regioplan.
- Lucassen, J. M. H., Reijgersberg, N., & Werff, H. v. d. (2012). *Evaluatie leergang vakbekwaamheid bewegingsonderwijs via Pabo: onderzoek onder pabo-opleidingen, scholen voor primair onderwijs en pabo-alumni*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Reijgersberg, N., Werff, H. v. d., & Lucassen, J. M. H. (2013). *Nulmeting bewegingsonderwijs po: onderzoek naar de organisatie van het bewegingsonderwijs in het primair onderwijs*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Slot-Heijs, J. J., Lucassen, J. M. H., & Reijgersberg, N. (2017). *Bewegingsonderwijs en sport in het primair onderwijs 2017: 1-meting*. Utrecht: Mulier Instituut.

